

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра генетики, розведення та біотехнології тварин

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет Ветеринарної медицини
“ 19 ” червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ РОЗВЕДЕННЯ ТВАРИН»**

Галузь знань 20 – «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність 211– «Ветеринарна медицина»

Освітня програма «Ветеринарна медицина»

Факультет Ветеринарної медицини

Розробник: доцент кафедри генетики, розведення та біотехнології
тварин, к.с.-г.н., доцент Василь БОЧКОВ

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни Для забезпечення необхідного рівня фахової підготовки майбутніх лікарів ветеринарної медицини вони повинні навчитись вільно володіти теоретичними і практичними основами розведення тварин.

Дисципліна “Основи розведення тварин” є одним із основних розділів загальної зоотехнії.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен знати еволюцію тварин, теорію породоутворення і використання порід. Володіти закономірностями індивідуального розвитку, прийомами і методами керування онтогенезом, теорією і практикою відбору і підбору, цілеспрямовано використовувати в практичній роботі методи розведення тварин.

Ознайомлення майбутніх спеціалістів з об’єктами їх фахової роботи, а саме: біологічними особливостями різних видів тварин, їх індивідуальним розвитком, закономірностями росту, конституції і екстер’єру, інтер’єру у різні вікові періоди, характером і величиною продуктивності залежно від фізіологічних і технологічних факторів, племінною цінністю тварин, методами розведення і селекції, їх впливом на здоров’я тварин і схильністю до захворювань, наслідки інбридингу і гетерозису. Одержані знання дадуть змогу ветеринарному лікарю враховувати зоотехнічні фактори при лікуванні різних видів тварин.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>
Спеціальність	<i>211 - Ветеринарна медицина</i>
Освітня програма	<i>Ветеринарна медицина</i>
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	Нормативна
Загальна кількість годин	135

Кількість кредитів ECTS	4,5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	_____ (назва)	
Форма контролю	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	2	_____
Семестр	3	_____
Лекційні заняття	15 год.	_____ год.
Практичні, семінарські заняття	_____ год.	_____ год.
Лабораторні заняття	15 год.	_____ год.
Самостійна робота	105 год.	_____ год.
Індивідуальні завдання	_____ год.	_____ год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –	_____ 2 _____ год. _____ 7 _____ год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета. Ознайомлення майбутніх спеціалістів з об'єктами їх фахової роботи, а саме: біологічними особливостями різних видів тварин, їх індивідуальним розвитком, закономірностями росту, конституції і екстер'єру, інтер'єру у різні вікові періоди, характером і величиною продуктивності залежно від фізіологічних і технологічних факторів, племінною цінністю тварин, методами розведення і селекції, їх впливом на здоров'я тварин і схильністю до захворювань, наслідки інбридингу і гетерозису. Одержані знання дадуть змогу ветеринарному лікарю враховувати зоотехнічні фактори при лікуванні різних видів тварин.

Вивчення дисципліни спрямовано на формування у студентів наступних компетентностей:

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми з технології виробництва і переробки продукції тваринництва або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів зоотехнічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 3. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 7. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

СК 1. Здатність використовувати професійні знання в галузі виробництва і переробки продукції тваринництва.

СК 2. Здатність використовувати сучасні знання про способи відтворення, закономірності індивідуального розвитку та розведення тварин для ефективного ведення галузі тваринництва.

СК 10. Здатність застосовувати знання з біології та господарсько-корисних ознак різних видів, порід і кросів птиці за сучасних технологій виробництва продукції птахівництва.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН-1. Виконувати параметри та здійснювати контроль технологічних процесів з виробництва і переробки продукції тваринництва.

ПРН-5. Контролювати якість виконуваних робіт.

ПРН-8. Знання з відтворення та розведення сільськогосподарських тварин.

ПРН-20. Застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.

ПРН-21. Показувати знання основних історичних етапів розвитку предметної області

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Екстер'єр. Интер'єр. Порода. Онтогенез. Продуктивність. Облік і оцінка продуктивності.														
Тема 1. Вступна. Поняття про предмет. Значення тваринництва як галузі народного господарства, перспективи його розвитку.	1	1	1											
Ідентифікація тварин. Зоотехнічний облік.	2	14			2		12							
Тема 2. Вчення про породу.	2	2	2											
Екстер'єр тварин.	3	15			2		13							

Статі екстер'єру тварин. Масті і відмітини. Методи оцінки екстер'єру і конституції тварин. Вади і недоліки екстер'єру.													
Тема 3. Індивідуальний розвиток тварин.	4	2	2										
Особливості будови тіла тварин різного напрямку продуктивності. Визначення віку тварин. Методи обліку і вивчення росту тварин. Визначення абсолютного, середньодобового та відносного приростів	5	11			3		8						
Тема 4. Конституція, екстер'єр, інтер'єр тварин	6	2	2										
Разом за змістовим модулем 1		75	7		7		61						
Змістовий модуль 2. Родоводи. Племінна цінність. Добір і підбір. Методи розведення. Інбридинг. Гетерозис. Життєздатність. Селекція на резистентність. Визначення тісноти інбридингу. Відтворна здатність. Біологічні особливості великої рогатої худоби, свиней, овець, птиці, коней. Оцінка плідників. Породи тварин і птиці. Кінний спорт. Тренінг і випробування коней.													
Тема 5. Продуктивність с.-г. тварин.	7	2	2										
Облік і оцінка молочної продуктивності у скотарстві. Облік і оцінка м'ясної продуктивності	8	2			2								
Тема 6. Наукові і практичні основи селекції. Добір і підбір тварин.	9	2	2										
Родоводи.	10	14		2	2		12						

[illegible]

господарське значення. Біологічні особливості, продуктивність, породи свиней, птиці, коней, великої рогатої худоби і овець. Племінна робота в стаді													
Облік і оцінка відтворної здатності маток і плідників. Облік і оцінка продуктивності у свинарстві, птахівництві, конярстві, вівчарстві	15	9			1		8						
Разом за змістовим модулем 2		60	8		8		44						
Усього годин		150	15		15		105						
Курсовий проект (робота) з <u>(якщо є в робочому навчальному плані)</u>			-	-	-		-		-	-	-		-
Усього годин													

3.Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступна. Поняття про предмет. Значення тваринництва як галузі народного господарства, перспективи його розвитку.	1
2	Вчення про породу	2
3	Індивідуальний розвиток тварин.	2
4	Конституція, екстер'єр, інтер'єр тварин	2
5	Продуктивність с.-г. тварин	2
6	Наукові і практичні основи селекції. Добір і підбір тварин.	2
7	Методи розведення тварин.	2
8	Селекція тварин на життєздатність і стійкість до захворювань.	1
9	Народно-господарське значення. Біологічні особливості, продуктивність, породи свиней, птиці, коней, великої рогатої худоби і овець. Племінна робота в стаді	1

4. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ідентифікація тварин. Зоотехнічний облік.	2
2	Екстер'єр тварин. Статі екстер'єру тварин. Масі і відмітини. Методи оцінки екстер'єру і конституції тварин. Вади і недоліки екстер'єру.	2
3	Особливості будови тіла тварин різного напрямку продуктивності. Визначення віку тварин. Методи обліку і вивчення росту тварин. Визначення абсолютного, середньодобового та відносного приростів	3
4	Облік і оцінка молочної продуктивності у скотарстві. Облік і оцінка м'ясної продуктивності	2
5	Родоводи. Класифікація родоводів. Техніка складання індивідуальних родоводів (методи складання) Техніка складання і читання групових родоводів	2
6	Встановлення родинних зв'язків між тваринами і визначення ступеня інбридингу за методикою А. Шапоружа та коефіцієнта інбридингу за формулою Райта-Кисловського. Визначення племінної цінності тварин за походженням та за якістю потомства.	2
7	Визначення параметрів добору і підбору тварин. Визначення варіантів підбору. Техніка складання схем підбору, складання схем схрещування, визначення кровності помісей	1
8	Облік і оцінка відтворної здатності маток і плідників. Облік і оцінка продуктивності у свинарстві , птахівництві, конярстві, вівчарстві	1

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Ідентифікація тварин. Зоотехнічний облік.	
1	Екстер'єр тварин. Статі екстер'єру тварин. Масі і відмітини. Методи оцінки екстер'єру і конституції тварин. Вади і недоліки екстер'єру.	12
2	Екстер'єр тварин. Статі екстер'єру тварин. Масі і відмітини. Методи оцінки екстер'єру і конституції тварин. Вади і недоліки екстер'єру.	13
3	Особливості будови тіла тварин різного напрямку продуктивності.	8

	Визначення віку тварин. Методи обліку і вивчення росту тварин. Визначення абсолютного, середньодобового та відносного приростів	
4	Родоводи. Класифікація родоводів. Техніка складання індивідуальних родоводів (методи складання) Техніка складання і читання групових родоводів	12
5	Встановлення родинних зв'язків між тваринами і визначення ступеня інбридингу за методикою А. Шапоружа та коефіцієнта інбридингу за формулою Райта-Кисловського. Визначення племінної цінності тварин за походженням та за якістю потомства.	12
6	Визначення параметрів добору і підбору тварин. Визначення варіантів підбору. Техніка складання схем підбору, складання схем схрещування, визначення кровності помісей	12
7	Облік і оцінка відтворної здатності маток і плідників. Облік і оцінка продуктивності у свинарстві, птахівництві, конярстві, вівчарстві. Облік і оцінка продуктивності у кролівництві та звірівництві	8

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

(вибрати необхідне чи доповнити)

- усне або письмове опитування;
- тестування;
- захист лабораторних робіт;
- пірінгове оцінювання;
- захист рефератів;
- захист розрахункових/графічних робіт.

7. Методи навчання (вибрати необхідне чи доповнити):

- проблемне навчання;
- практико-орієнтоване навчання;
- кейс-метод;
- проєктне навчання;
- перевернутий клас;
- навчання через дослідження;
- навчальні дискусії та дебати;
- командна робота.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінюван ня
Модуль 1.		
Лекційне заняття 1. Вступна. Поняття про предмет. Значення тваринництва як галузі народного господарства, перспективи його розвитку.	ПРН-1, 5, 8, 20, 21 У тому числі значення тваринництва як галузі народного господарства, перспективи його розвитку. Вмітимуть здійснювати ідентифікацію тварин, зоотехнічний та племінний облік. Знатимуть породи тварин, оцінюватимуть екстер'єр тварин за статями екстер'єру. Зможуть визначати масті і відмітини. Знатимуть методи оцінки екстер'єру і конституції тварин, вади і недоліки екстер'єру, індивідуальний розвиток тварин, особливості будови тіла тварин різного напрямку продуктивності. Визначення віку тварин. Методи обліку і вивчення росту тварин. Визначення абсолютного, середньодобового та відносного приростів	
Лабораторна робота 1. Ідентифікація тварин. Зоотехнічний облік.		9
Лекційне заняття 2. Вчення про породу.		
Лабораторна робота 2. Екстер'єр тварин. Статі екстер'єру тварин. Масті і відмітини. Методи оцінки екстер'єру і конституції тварин. Вади і недоліки екстер'єру.		14
Лекційне заняття 3. Індивідуальний розвиток тварин		
Лабораторна робота 3. Особливості будови тіла тварин різного напрямку продуктивності. Визначення віку тварин. Методи обліку і вивчення росту тварин. Визначення абсолютного, середньодобового та відносного приростів		14
Лекційне заняття 4. Конституція, екстер'єр, інтер'єр тварин		
Лабораторна робота 4. Особливості будови тіла тварин різного напрямку продуктивності. Визначення віку тварин. Методи обліку і вивчення росту тварин. Визначення абсолютного, середньодобового та відносного приростів		14
Лекційне заняття 5. Продуктивність с.-г. тварин		14
Лабораторна робота 5. Облік і оцінка молочної продуктивності у скотарстві. Облік і оцінка м'ясної продуктивності		
Самостійна робота 1. Методи оцінки екстер'єру тварин		5
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2.		
Лекційне заняття 6. Наукові і практичні основи селекції. Добір і підбір тварин.	ПРН-1, 5, 8, 20, 21 У тому числі знатимуть наукові і практичні основи селекції, добір і підбір тварин. Вмітимуть складати та	
Лабораторна робота 6. Родоводи. Класифікація родоводів. Техніка		24

складання індивідуальних родоводів (методи складання) Техніка складання і читання групових родоводів	читати родоводи тварин. Знатимуть класифікація родоводів, техніку складання індивідуальних родоводів (методи складання), техніку складання і читання групових родоводів, методи розведення тварин, встановлювати родинні зв'язки між тваринами і визначення ступеня інбридингу за методикою А. Шапоружа та коефіцієнта інбридингу за формулою Райта-Кисловського. Визначення племінної цінності тварин за походженням та за якістю потомства. Вести селекцію тварин на життєздатність і стійкість до захворювань. Знати народно-господарське значення та біологічні особливості, продуктивність, породи свиней, птиці, коней, великої рогатої худоби і овець, вміти вести племінну роботу в стаді.	
Лекційне заняття 7. Методи розведення тварин.		
Лабораторна робота 7. Встановлення родинних зв'язків між тваринами і визначення ступеня інбридингу за методикою А. Шапоружа та коефіцієнта інбридингу за формулою Райта-Кисловського. Визначення племінної цінності тварин за походженням та за якістю потомства.		16
Лекційне заняття 8. Селекція тварин на життєздатність і стійкість до захворювань.		
Лабораторна робота 8. Визначення параметрів добору і підбору тварин. Визначення варіантів підбору. Техніка складання схем підбору, складання схем схрещування, визначення кровності помісей		19
Лекційне заняття 9. Народно-господарське значення. Біологічні особливості, продуктивність, породи свиней, птиці, коней, великої рогатої худоби і овець. Племінна робота в стаді		
Лабораторна робота 9. Облік і оцінка відтворної здатності маток і плідників. Облік і оцінка продуктивності у свинарстві, птахівництві, конярстві, вівчарстві		6
Самостійна робота 2. Правила побудови індивідуальних родоводів.		5
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 \cdot 0,7 \leq 70$	
Екзамен	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.1. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.2. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	<i>НАПРИКЛАД:</i> роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	<i>НАПРИКЛАД:</i> списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	<i>НАПРИКЛАД:</i> відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/assign/view.php?id=313242>)
ОБОВ'ЯЗКОВО;
 - конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
 - підручники, навчальні посібники, практикуми;
 - методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти;
 - програма навчальної (виробничої) практики навчальної дисципліни (якщо вона передбачена навчальним планом).

10. Рекомендовані джерела інформації (*не рекомендувати до використання застарілі інформаційні джерела та інформаційні джерела країни-агресора*)

1. Розведення сільськогосподарських тварин/Басовський М.З., Буркат В.П., Вінничук Д.Т. та ін. За ред. М.З. Басовського. -Біла Церква, 2001.-400 с.
2. Мельник Ю.Ф., Найдено К.А., Майборода М.М., Витриховська А.В., Журавель М.П., Литвиненко Т.В. Практикум з розведення сільськогосподарських тварин.-К.-2007 р.
3. Державні книги племінних тварин різних видів та різних порід.

4. Вдовиченко Ю. В., Германчук С. Г., Басовський Д. М., Сидоренко О. В., Полупан Ю. П., Прийма С. В., Романова О. В. Каталог бугаїв молочних і молочно-м'ясних порід для відтворення маточного поголів'я в 2023 році; за редакцією Ю. П. Полупана і С. В. Прийми. Київ, 2023. 329 с.
5. Вдовиченко Ю. В., Прийма С. В., Сидоренко О.В., Басовський Д. М., Полупан Ю. П., Джус П. П., Бондарук Г. М., Чоп Н. В., Романова О. В. Каталог бугаїв м'ясних порід і типів для відтворення маточного поголів'я в 2023 році ; за редакцією С. В. Прийми. Київ, 2023. 28 с
6. Сучасні методи селекції у тваринництві. Навчальний посібник з оцінки екстер'єру в молочному скотарстві. С.Ю.Рубан, О.О.Борщ, О.М.Федота, А.А.Гетья, В.М.Бочков, Т.В.Литвиненко, О.В.Борщ, Г.В.Пережестова, В.М.Голубенко, Т.В.Якубець. ТОВ «ЦП»Компрінт», 2018., С.150
7. Рубан С.Ю., Даншин В.О., Мітіогло Л.В. та інші Генетичні ресурси у тваринництві. К.: ТОВ «ЦП.: . «КОМПРИНТ», 2022. – 611 с. https://drive.google.com/drive/folders/1gvGa-fA6b6-Adr9wNq4C8ydqj8_Qijx3
8. Рубан С.Ю., Даншин В.О., Мітіогло Л.В. та інші Генетичні ресурси у тваринництві. К.: ТОВ «ЦП.: . «КОМПРИНТ», 2022. – 611 с. (https://drive.google.com/drive/folders/1gvGa-fA6b6-Adr9wNq4C8ydqj8_Qijx3)
9. Ровчак А.Я., Рубан С.Ю., Борщ О.О. та інші Молочне скотарство (особливості ведення в сучасних умовах). К.: ТОВ ЦП. «КОМПРИНТ», 2022. – 366 с.
10. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про племінну справу у тваринництві» <https://ips.ligazakon.net/document/T369100>
12. Положення про Єдиний державний реєстр тварин. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0240-25#Text>
13. Положення про ідентифікацію та реєстрацію свиней. <https://faolex.fao.org/docs/pdf/ukr101666.pdf>
14. Положення про ідентифікацію та реєстрацію овець і кіз. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-18#Text>
15. ПОЛОЖЕННЯ про ідентифікацію та реєстрацію коней. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0486-25#Text>
16. ПОЛОЖЕННЯ про ідентифікацію та реєстрацію великої рогатої худоби. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0166-18#Text>
17. Положення про Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві. <https://data.gov.ua/dataset/b3c7dd2a-f0a3-4750-89cb-90f760ba3e51>
18. ПОЛОЖЕННЯ про Державний реєстр селекційних досягнень у тваринництві. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0936-24#Text>
19. Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві <https://data.gov.ua/dataset/b3c7dd2a-f0a3-4750-89cb-90f760ba3e51>
20. Інструкція із селекції племінних бугаїв молочних і молочно-м'ясних порід.-Київ-2006 р.

21. Розведення с.-г. тварин з основами спеціальної зоотехнії. Засуха Т.В.,Зубець М.В.,Сірацький Й.З. та ін.. За ред. М.В.Зубця К.«Аграрна наука»,1999-510с.

22. Бочков В.М. Методичні вказівки для проведення навчальної практики з дисципліни «Основи розведення тварин» К.: ТОВ ЦП. «КОМПРИНТ», - 2019 р. -65с.